

УДК 336.71:339.137.2 (477)

Хаджинов І.В., д.е.н, професор, проректор з наукової роботи Донецького національного університету імені Василя Стуса

Месечко І.М., аспірант Національного інституту стратегічних досліджень (м. Київ)

КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Авторами була досліджена динаміка розвитку транснаціональних процесів в українській банківській системі. В статті здійснена оцінка умов конкурентного середовища на ринку фінансових послуг та виявлені головні тенденції розвитку транскордонної конкуренції в вітчизняному банківському секторі. Згідно з результатами дослідження відбулося стрімке зміцнення ринкових позицій іноземних банківських установ за всіма сегментами фінансової галузі за рахунок їх потужних конкурентних переваг.

Ключові слова: банк, конкурентні позиції, ТНБ, конкурентоспроможність, транснаціоналізація, іноземний капітал, банківський сектор.

Рис. 3, Літ. 11

Хаджинов И.В., Месечко И.Н.

КОНКУРЕНТНЫЕ ПОЗИЦИИ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОГО КАПИТАЛА В УКРАИНСКОМ БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ

Авторами была исследована динамика развития транснациональных процессов в украинской банковской системе. В статье осуществлена оценка условий конкурентной среды на рынке финансовых услуг и выявлены основные тенденции развития трансграничной конкуренции в отечественном банковском секторе. Согласно результатам исследования произошло стремительное укрепление рыночных позиций иностранных банковских учреждений по всем сегментам финансовой отрасли за счет их мощных конкурентных преимуществ.

Ключевые слова: банк, конкурентные позиции, ТНБ, конкурентоспособность, транснационализация, иностранный капитал, банковский сектор.

Рис. 3, Лит. 11

I. Khadzhyinov, I. Miesiechko

THE COMPETITIVE POSITION OF TRANSNATIONAL CAPITAL IN THE UKRAINIAN BANKING SECTOR

The authors has been investigated the dynamics of the transnational processes development in the Ukrainian banking system. The estimation of competitive sphere conditions was carried out on the market of financial services and major trends of cross-border competition development in the domestic banking sector were identified in the article. According to the research results there was a rapid strengthening of the foreign banking institutions market position in all segments of the financial industry due to their powerful competitive advantages.

Keywords: bank, competitive position, TNB, competitiveness, transnationalization, foreign capital, the banking sector.

Fig. 3, Lit. 11

Постановка проблеми. Новітні тенденції в міжнародній економіці створили умови для докорінної зміни процесу інтеграції банківського капіталу та призвели до виникнення нових форм монополістичних зв'язків у глобальному масштабі, якими стали транснаціональні банки (ТНБ). Переплетення банківських інститутів провідних

країн світу спровокували інтенсивну транснаціоналізацію банківського капіталу. Умови транскордонної конкуренції на ринку банківських послуг України зумовлюють стратегічну орієнтацію фінансово-кредитних установ на зайняття провідних позицій у конкурентному середовищі, а також збереження та підвищення своєї конкурентоспроможності. В зв'язку з активізацією транснаціональних процесів в Україні та підвищенням вимог до фінансових установ в аспекті забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному фінансових ринках, проблема визначення масштабів транскордонної конкуренції та конкурентних позицій дочірніх структур ТНБ на вітчизняному ринку банківських послуг набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми конкурентоспроможності банку та визначенню його конкурентних позицій завжди приділяють увагу економісти, які досліджують функціонування фінансового сектору в цілому. Питанню вивчення рівня конкуренції фінансово-кредитних установ на ринку банківських послуг присвячено ряд робіт закордонних вчених, серед яких необхідно виділити праці М. Голдберга, Д. Джонса, Ф. Найта, М. Портера, Д. Рікардо, Д. Робінсона, А. Сміта, П. Хейне, Е. Чемберліна, Й. Шумпетера та ін. Відбувається підвищення інтересу українських вчених та економістів до оцінки конкурентоспроможності комерційних банків в умовах транснаціоналізації фінансової системи України. Результати досліджень цього питання відобразили в наукових працях У.В. Владичин, Т.Д. Гірченко, І.С. Диденко, Г.М. Забчук, Л.А. Ключко, В.Г. Костогриз, Н.М. Пантелеєва, О.О. Стороженко, С.С. Урусова та ін.

Виділення невирішеної проблеми. Беручи до уваги здобутки вітчизняної науки в контексті конкурентоспроможності українських банків, невирішеними залишаються питання місця банків з іноземним капіталом у конкурентному середовищі банківської системи України та особливостей діяльності дочірніх структур ТНБ.

Мета наукової статті – оцінка конкурентних позицій транснаціонального капіталу в банківському секторі України.

Результати дослідження. Специфікою ТНБ є досягнення такого рівня закордонної концентрації та централізації капіталу, що забезпечує його реальну участь у економічному розділі світового ринку позикового капіталу та кредитно-фінансових послуг. Через високий рівень конкуренції та обмеженість вільних ресурсів середні за розміром банківські установи з Західної Європи не мали змоги збільшити обсяг своїх операцій, що спонукало ці фінансові інститути стати інвесторами української банківської системи та почати експансію вітчизняного ринку банківських послуг. Костогриз В.Г. обумовлює привабливість вітчизняної фінансової системи для транснаціонального капіталу за рахунок саме відсутності українського ринку банківських послуг. Таким чином, ТНБ на національному фінансовому ринку мали можливість отримати ринкові переваги за рахунок його місткості, перспектив подальшого розширення та високої дохідності операцій [1, с. 109]. Отже, виходячи з провідних позицій дочірніх структур ТНБ на ринку банківських послуг України та спроби вітчизняних банків вийти на міжнародний ринок капіталу, конкуренція на національному ринку банківських послуг набула міжнародних масштабів та транскордонної специфіки.

Зростання конкуренції в українському банківському секторі не тільки ускладнює лідерські позиції, але й спонукає до пошуку нових методів конкурентної боротьби. Головними чинниками загострення конкуренції є загроза появи нових учасників і

продуктів-аналогів чи замінників, що створюють ризик розширення ринку, збільшення пропозиції та, як слідство, загрозу відтоку клієнтів чи зменшення прибутків.

Ризик появи нових конкурентів став найбільш відчутним після активізації процесу експансії транснаціональним капіталом вітчизняного ринку та відповідно суттєвого збільшення частки іноземного капіталу в банківській галузі. Вірогідність загрози з боку нових конкурентів залежить від вхідних бар'єрів та зусиль для здійснення діяльності на ринку поряд із діючими банківськими установами, які прагнуть зберегти власні позиції або розширити їх за рахунок конкурентів [2, с. 25]. Транснаціоналізація в українському банківському секторі свідчить про інтеграцію національної економіки у світові глобалізаційні процеси, проте рівень конкурентоспроможності вітчизняної фінансової системи є досить низький в порівнянні з іноземними банками. Присутність дочірніх структур ТНБ на ринку банківських послуг сприяє витісненню вітчизняних суб'єктів господарювання, при цьому не завжди відстоюючи інтереси держави, в яку вони інтегруються [3, с. 200].

Зростання банківської конкуренції на вітчизняному ринку фінансових послуг спричинено посиленням конкурентного тиску транснаціонального капіталу, оскільки найбільші українські банки стали об'єктами експансії ТНБ. Зараз процес проникнення іноземного капіталу в український банківський сектор залишається поза державного регулювання. Під наглядом перебуває виключно порядок створення та ліцензування їх діяльності, хоча в інших державах процес експансії знаходиться під регулюючим контролем країни.

Забезпечення конкурентної позиції на фінансовому ринку, яка б відповідала прагненням власників та керівництва банку є конкурентним позиціонуванням банківської установи. Отже, в процесі конкурентної боротьби банки прагнуть досягти провідних позицій на ринку банківських послуг. Вивчення специфіки транснаціоналізації вітчизняного ринку фінансових послуг є умовою розробки сучасного інструментарію оцінки конкурентоспроможності банківських установ.

Необхідно наголосити, що щоб бути конкурентоспроможним, банку недостатньо займати лідируючі позиції на ринку послуг та капіталів. Фінансово-кредитна установа повинна вміти використовувати ефективні шляхи реалізації своїх конкурентних переваг [4, с. 106]. Конкурентні переваги - унікальні активи, якими володіє установа, що сприяють перемозі в конкурентній боротьбі та не можуть бути легко та швидко повторені фірмами-конкурентами. З метою забезпечення конкурентних переваг на українському ринку банківських послуг необхідно провести низку заходів: створення нових видів послуг та їх диверсифікація, зважаючи на аналіз попиту на дані послуги; постійний контроль за ціновою політикою щодо послуг та пошук шляхів щодо їх оптимізації; надання консалтингових послуг наявним та потенційним клієнтам. Наростити обсяги власного прибутку банки зможуть за рахунок проведення детального аналізу щодо надання спектру банківських послуг, вивчення даної динаміки у конкурентів та співставлення отриманих даних відповідно до витрат на впровадження нових банківських послуг і рентабельності їх надання [5, с. 44].

Гірченко Т.Д. та Стороженко О.О. вважають, що ТНБ сприяють зміні рівня конкурентоспроможності як окремих банківських установ, так і банківської системи приймаючої країни в цілому, отже вплив іноземного капіталу на розвиток українського фінансового сектору позначається на конкурентному середовищі.

Зайняття міцних конкурентних позицій на вітчизняному ринку банківських послуг транснаціональним капіталом передбачає варіювання відсотковими ставками, витіснення більш слабких банків з українським капіталом, вибір певного сектору

кредитування. Отже, дії ТНБ на банківському ринку приймаючої країни перш за все націлені на максимізацію власної вигоди, а не на забезпечення фінансовими ресурсами стратегічних напрямів розвитку національної економіки [6, с. 49]. Транскордонну конкуренцію в банківській галузі необхідно розглядати як об'єктивний процес збереження та зміцнення фінансово-кредитними установами своїх позицій на ринку банківських послуг під час експансії ТНБ фінансової системи України, що передбачає підвищення рівня конкурентоспроможності банківських установ у зазначених умовах. У процесі конкурентної боротьби банк має можливість зайняти значну частку ринку шляхом збільшення його обсягу або більш ефективного просування, ніж це робить банк-конкурент.

Конкурентні переваги банків з транснаціональним капіталом на ринку фінансових послуг України:

- високий рівень надійності, що обґрунтовано наявністю потужних фінансових ресурсів - фінансова допомога для дочірнього банку без істотних збитків для своєї діяльності з боку материнських компаній; значні позики коштів під менші відсотки за рахунок високого кредитного рейтингу материнської компанії, тобто, відповідно менші витрати порівняно з українськими банками;
- надання клієнтам широкого спектру банківських послуг через наявність сучасних банківських технологій;
- використання методів менеджменту та маркетингу, які були заздалегідь перевірені на різних ринках з урахуванням їх специфіки, що є дуже важливим для фінансових установ при впровадженні нових банківських продуктів, які вже протягом тривалого часу застосовуються на інших ринках (особливо це стосується роздрібного ринку);
- здатність надавати кваліфіковану допомогу клієнтам при виході на міжнародні фінансові ринки, яка буде включати проведення необхідних консультацій, надання коштів та спектру супроводжуючих послуг;
- використання перевірених механізмів контролю за ризиками для банківської установи та загрозами для її фінансової стабільності;
- досвід подолання на практиці банківських криз різних типів [7, с. 38].

Збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України сприяло коригуванню стратегії розвитку вітчизняних фінансових установ. Ця трансформація з боку українських банків передбачала зміну наявних організаційних структур на більш досконаліші, розширення спектру послуг, підвищення рівня відкритості та привабливості для клієнтів. Таким чином, під транснаціоналізаційним впливом відбулися структурні зміни в банківському секторі України [6, с. 45].

В роботі була проведена оцінка ефективності діяльності банківських установ з вітчизняним та іноземним капіталом за період з 01.01.2004 по 01.07.2016 рр. (рис. 1). Основними показниками ефективності банківської діяльності є рентабельність активів (ROA) та рентабельність власного капіталу (ROE).

Рентабельність активів характеризує не тільки внутрішню політику банку в питанні ефективного управління активами та пасивами фінансово-кредитної установи, але й діяльність менеджерів щодо оптимізації структури активів і пасивів з погляду доходів та витрат банківської установи. Оптимальне значення показника ROA повинно бути не менше 1%. Такий рівень свідчить про те, що банк ефективно використовує наявні фінансові ресурси.

Рентабельність власного капіталу відображає економічну віддачу капіталу, а саме ефективність використання банками капіталу, і демонструє скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. капіталу комерційного банку. Оптимальне значення

показника ROE має бути не менше 15%, що вказує на ефективну діяльність банківської установи [8, с. 179].

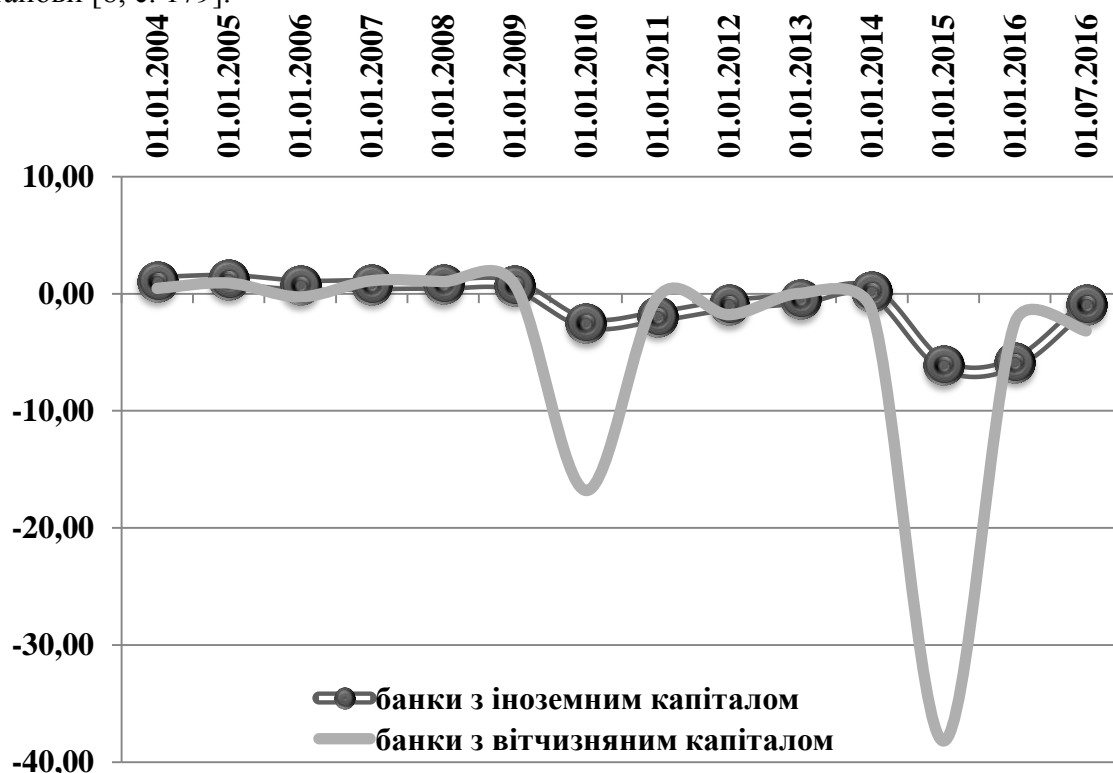

Рис. 1. Динаміка середньої прибутковості активів банківської системи України за період з 01.01.2004 по 01.07.2016 рр., % [9]

На початок 2004 р. та 2005 р. прибутковість активів для банків з іноземним капіталом була вище оптимального значення та становила 1,04% та 1,21% відповідно. Це свідчить про проведення ефективної роботи щодо управління активами та пасивами банків. Для вітчизняних банків початок 2007 р. та 2008 р. рентабельність активів несуттєво перевищувала оптимальне значення (1,11% та 1,03% відповідно). За період з 01.01.2010 по 01.01.2012 рр. діяльність банків характеризувалася від'ємною прибутковістю активів як для фінансових установ з українським капіталом, так і для банків з транснаціональним капіталом, що обумовлено наслідками фінансової кризи 2008 р. Отже, через зменшення обсягів активних операцій прибутковість банківських установ знизилася. ROA для банків, які перебувають під контролем вітчизняного інвестора, на 01.01.2010 р. сягнуло мінімальної позначки -16,81%, в той час значення показника для банків з іноземним капіталом було на рівні -2,51%. На 01.01.2013-01.01.2014 рр. була незначна стабілізація на ринку банківських послуг України. Починаючи з 2015 р. дані середньої прибутковості активів свідчать про неефективну роботу щодо управління активами і пасивами банків як з боку вітчизняних банків, так і з боку фінансових установ, діяльність яких контролюється нерезидентами. Необхідно підкреслити, що на 01.07.2016 р. середня ROA для банків з транснаціональним капіталом склала -0,93%, тоді як для фінансових установ з українським капіталом середнє значення ROA було на рівні -3,18%.

За проаналізований період середнє значення ROE не відповідало вказаному оптимальному значенню ні для вітчизняних банків, ні для фінансових установ, які перебувають під контролем іноземного інвестора (рис. 2). Показник рентабельності

власного капіталу демонстрував негативну тенденцію до зниження для всіх фінансових установ, що призвело до його від'ємного значення на початок 2010-2013 рр. Наслідки фінансової кризи позначилися на ефективності діяльності банків з вітчизняним капіталом на початок 2010 р., оскільки середнє значення ROE становило -37%, а для фінансово-кредитних установ з іноземним капіталом мінімальне значення було на 01.01.2011 р. -23,8%. Негативне значення ROA вказує на неефективність використання капіталу комерційними банками на українському фінансовому ринку. Позитивні значення показника були зафіксовані для вітчизняних банків на 01.01.2015 р. на рівні 14,9%, та на 01.01.2016 на рівні 5,3%. Середня прибутковість капіталу для дочірніх структур ТНБ, які діють на національному банківському ринку, на 01.07.2016 р. була -15,3%, для вітчизняних банків значення показника було на рівні -14%. За проаналізований період показник ефективності власного капіталу не сягав позначки оптимального рівня ні для українських банків, ні для фінансових установ з іноземним капіталом.

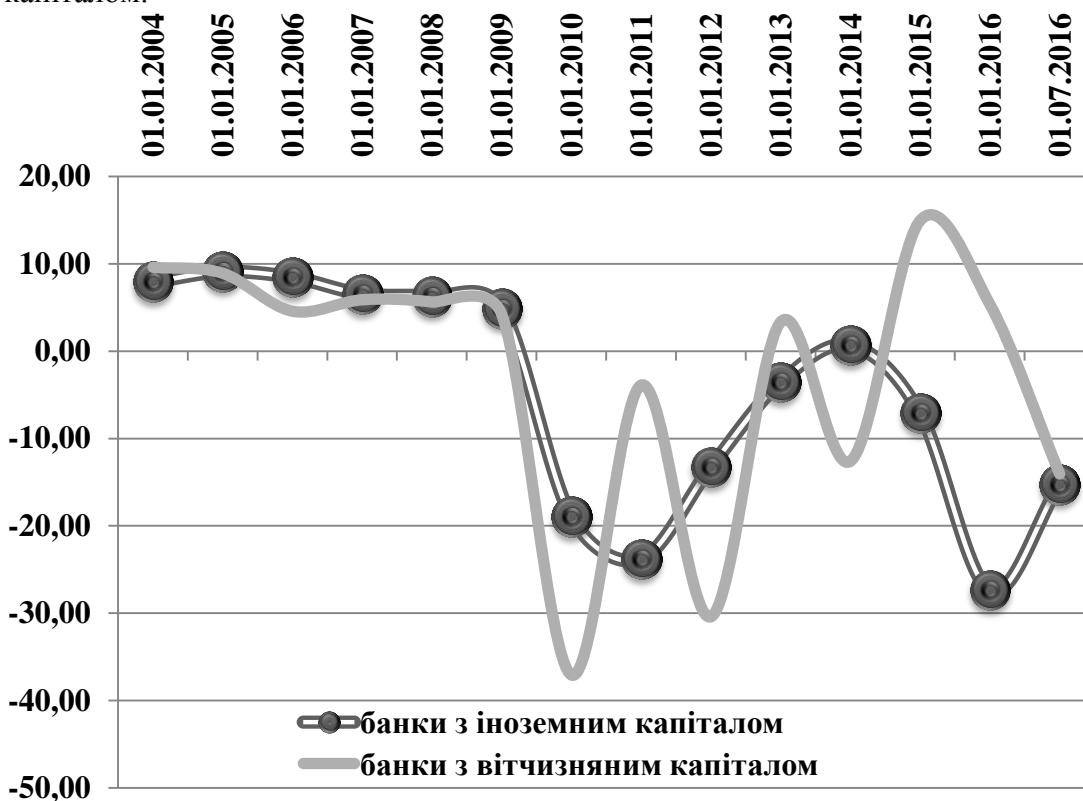

Рис. 2. Динаміка середньої прибутковості капіталу банківської системи України за період з 01.01.2004 по 01.07.2016 рр., % [9]

Таким чином, зараз показники рентабельності не відповідають оптимальному значенню. За період з 01.01.2004 по 01.07.2016 рр. відбулося зменшення показників рентабельності активів та власного капіталу, оскільки їх розмір є нижчим за визначений оптимальний рівень. Отримані дані свідчать про зниження рівня ефективності діяльності банків не залежно від країни походження капіталу. Іноземні фінансово-кредитні установи мають можливість швидше відновлювати прибутковість діяльності та вийти на позитивну динаміку рентабельності за рахунок фінансової підтримки материнських компаній, що обумовлено конкурентними перевагами дочірніх структур ТНБ на ринку фінансових послуг.

Конкурентна боротьба на ринку банківських послуг на думку Урусової С.С. передбачає завоювання провідних конкурентних позицій, тобто утримання значних ринкових часток у найбільш привабливих сегментах чи на ринку в цілому; набуття стійких конкурентних переваг, які здатні звільнити від залежності щодо коливань на світових фінансових ринках, несприятливого співвідношення попиту на пропозиції на ринку тощо [10, с. 297]. Головними ринковими перевагами для фінансових установ з іноземним капіталом є вихід на ринок з потужною інноваційною стратегією та неодноразовою реалізацією ефективних проектів. Інновації, які впроваджують ТНБ на вітчизняному ринку банківських послуг, є загрозою для банків з українським капіталом, тобто вони провокують витіснення національних представників з ринку [1, с. 110]. Вибір, здобуття та формування ринкової позиції визначається вирішенням завдань в процесі конкурентної боротьби. Прагнення банків забезпечити провідні позиції на окремих сегментах ринку банківських послуг є конкурентним позиціонуванням (рис. 3).

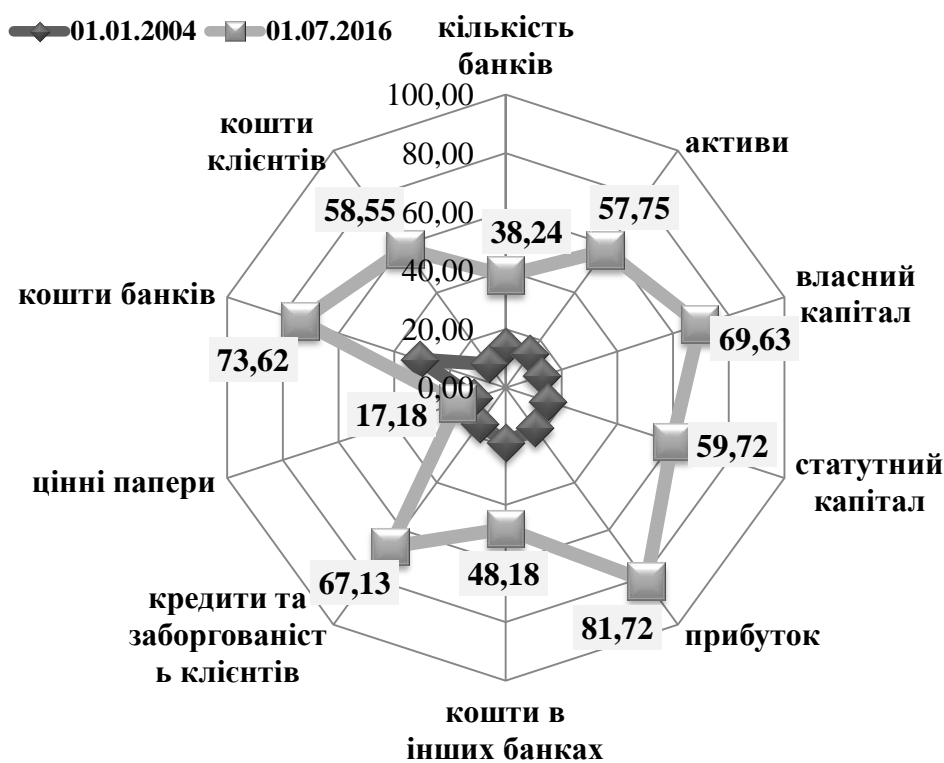

Рис. 3. Конкурентні позиції банків з іноземним капіталом в фінансовому секторі України за період з 01.01.2004 по 01.07.2016, % [9]

Конкурентні позиції іноземних фінансово-кредитних установ на 01.07.2016 р. на національному ринку банківських послуг були оцінені в аспекті порівняння з ринковими позиціями на початок 2004 р., тобто до активізації експансії українського фінансового сектору. Кількість банків з іноземним капіталом на 01.01.2004 р. була 19 установ, тобто майже 14% від загальної кількості комерційних банків в галузі, на 01.07.2016 р. кількість дочірніх структур ТНБ становила 39 – це 38,2% від загальної кількості банківських установ на ринку. Частка активів, які перебувають під контролем іноземного інвестора, на 01.01.2004 р. становила 14,2%, зараз цей показник на рівні 57,8%, тобто збільшився в 4 рази. Відбулося зростання обсягів власного капіталу банків, які працюють за участю транснаціонального капіталу, з 12,8% до 69,6%, отже

коефіцієнт росту становив 5,4 рази. Частка, яка належить іноземним банкам, в статутному капіталі зростає з 15% до 59,7%. Укріплення позицій на банківському ринку сприяло зростанню обсягів отриманого прибутку: якщо раніше понад 17% від загального прибутку банківського сектору припадало на закордонні фінансові установи, то зараз – 81,7%. За аналізований період відбулося збільшення частки коштів в інших банках для банків з іноземним капіталом з 19% до 48,2%. В сегменті кредити та заборгованість клієнтів транскордонні фінансові установи контролювали на 01.07.2016 р. понад 67%, хоча на 01.01.2004 р. їх частка була на рівні 15%, коефіцієнт росту показника склав 4,5 рази. Слід більш детально розглянути конкурентні позиції в секторі кредитування, частка дочірніх структур ТНБ в кредитах юридичних осіб складала на 01.07.2016 р. 64%, а в кредитах та заборгованості фізичних осіб знаходилась на рівні 87%. Найменшою є присутність дочірніх структур ТНБ в сегменті цінних паперів, хоча відбулося збільшення позицій з 11,4% до 17,2%. Конкурентні позиції банків з іноземним капіталом в сегменті кошти банків були потужними та на початок 2004 р. знаходилися на рівні 31%, а на 01.07.2016 р. індикатор збільшився до 73,6%. Відбулася суттєва зміна стратегій іноземних фінансових установ, оскільки їх частка в коштах клієнтів зростає з 9,9% до 58,6%, отже, коефіцієнт росту показника склав 5,9 рази. Питома вага банків, які перебувають під контролем іноземного інвестора, в коштах юридичних осіб становить 50,6%, тоді як в коштах фізичних осіб їх частка знаходиться на рівні 66,3%.

Таким чином, згідно з отриманими результатами дослідження за аналізований період відбулося зміцнення ринкових позицій фінансово-кредитних установ, які працюють за участю іноземного капіталу, за рахунок їх конкурентних переваг.

Кожному банку необхідно розробити та реалізувати конкурентну стратегію, яка буде спрямована на забезпечення сталої конкурентної позиції в довгостроковій перспективі за рахунок конкурентного потенціалу високого рівня та ефективної реалізації портфеля конкурентних переваг на певному сегменті чи на ринку банківських послуг в цілому. В умовах глобалізації фінансових ринків та транснаціоналізації фінансових систем на національний банківський сектор впливають уразливість до зовнішніх та внутрішніх шоків, загострення й зміна характеру конкуренції та консолідації банківської галузі. Зважаючи на вищезазначене, необхідно наголосити, що запровадження стратегічного підходу до управління є головною задачею підвищення ефективності діяльності для вітчизняних банківських установ, які орієнтовані на подальший розвиток та зростання інвестиційної привабливості свого бізнесу.

Розвиток конкуренції транскордонного характеру на ринку фінансових послуг України зумовлює необхідність забезпечення конкурентоспроможного банківського нагляду, який повинен відповідати тим принципам, параметрам та рекомендаціям, що визнані міжнародним співтовариством.

Головні принципи, за якими повинно відбуватися вдосконалення внутрішнього нагляду:

- об'єктивність оцінювання діяльності банків залежно від їх величини та персонального складу співзасновників;
- відповідальність за правомірність прийнятих рішень;
- транспарентність – відкритість в питаннях здійснення наглядових процедур та мотивації прийняття рішень наглядовим органом;
- оперативність у діях керівництва.

Реалізація вищезазначених підходів сприятиме забезпеченню рівних конкурентних умов діяльності як для іноземних банків, так і для вітчизняних банків, а отже, захист конкуренції в банківській галузі в цілому [4, с. 108]. Необхідно підкреслити, що транснаціональний капітал опосередковано сприяв підвищенню конкурентоспроможності фінансового сектору України за рахунок розширення асортименту фінансових продуктів, поліпшення якості банківських послуг та підвищення капіталізації банківської системи. Для збалансованого розвитку національної економіки та її інтеграції у світовий фінансовий простір необхідний конкурентоспроможний банківський сектор. Щоб конкурувати вітчизняним фінансовим установам з банками з іноземним капіталом на достатньому рівні необхідно забезпечити їх підтримкою [6, с. 51].

В умовах постійної зміни зовнішнього середовища банки повинні успішно тримати конкурентні позиції, що забезпечить стабільність банківської системи України. Фінансово-кредитні установи спроможні впливати на показники власної конкурентоспроможності за рахунок гнучкості у реагуванні на ринкові зміни та створення нових продуктів [11, с. 182]. Учасники ринку банківських послуг України повинні розробляти чіткі плани щодо реалізації власного потенціалу та формування власних ринкових переваг.

Висновки. В сучасних умовах потужної експансії транснаціонального банківського капіталу фінансової системи України конкурентоспроможність банків характеризується можливістю конкурувати з іноземними банками на національному ринку. Під конкуренцією на ринку банківських послуг необхідно розглядати процес суперництва між банківськими установами, який зводиться до прагнення комерційних банків забезпечити собі провідні позиції на ринку. Головними мотиваційними чинниками входження транснаціонального капіталу на фінансовий ринок України є одержання ринкових переваг, можливість розширення свого бізнесу та вищий прибуток на капітал. Конкурентними перевагами дочірніх структур ТНБ над банками виключно з вітчизняним капіталом є високий рівень менеджменту, професіоналізм, досвід роботи на фінансовому ринку, фінансова підтримка з боку своїх закордонних офісів. Перелічені переваги становлять деяку загрозу для вітчизняних фінансово-кредитних установ, навіть для системних банків України, оскільки іноземні банки здатні привабити клієнтів більшими позиками, кращим рівнем обслуговування, можливістю зв'язку клієнтів з іноземними партнерами. Для забезпечення ефективної реалізації можливостей і блокування загроз розвитку банківського бізнесу необхідно провести оцінку наявних ринкових позицій банківських установ з іноземним капіталом.

Таким чином, згідно з отриманими результатами дослідження за період з 01.01.2004 по 01.07.2016 рр. відбулося зміцнення ринкових позицій дочірніх структур ТНБ на вітчизняному ринку банківських послуг за рахунок їх конкурентних переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костогриз В.Г. Інновації банків з іноземним капіталом у банківській системі України / В.Г. Костогриз // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 16. Частина 2. – 2016. – С. 108-111.
2. Пантелеева Н.М. Інтегрований підхід формування конкурентних переваг на основі поширення фінансових інновацій / Н.М. Пантелеева // Вісник ОНУ імені Мечникова. – Т. 18. Випуск 4/3. – 2013. – С. 23–26.
3. Карпенко І. В. Банківська система України в умовах фінансової глобалізації [Текст] / І. В. Карпенко, С. В. Федчун // Економічні проблеми сталого розвитку:

матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми: СумДУ. — Т. 4. — 2013. — С. 200-201.

4. Клюско Л. А. Забезпечення конкурентоспроможності банківських установ / Л. А. Клюско // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць: заснований у 1999 р. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». — Вип.35. — 2012. — С. 104-110.

5. Діденко І. С. Ринок банківських послуг і параметри конкурентного середовища на ньому в контексті розвитку національної економіки / І. С. Діденко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 травня 2012 р.): у 2-х т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». - Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». — Т. 2. — 2012. — С. 43-44.

6. Гірченко Т.Д. Дослідження впливу іноземного капіталу на конкурентоспроможність вітчизняних банків / Т.Д. Гірченко, О.О. Стороженко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. — Випуск 1(16). — 2014. — С. 44-52.

7. Забчук Г.М. Особливості функціонування банків з іноземним капіталом в Україні / Г.М. Забчук // Наукові записки. Серія «Економіка». — Випуск 22. — 2013. — С. 37-41.

8. Владичин У.В. Ефективність діяльності банків з іноземним капіталом в Україні / У.В. Владичин // Вісник Запорізького національного університету. — 2012. — №3 (15). — С. 176-181.

9. Показники фінансової звітності банків України станом на 01.01.2004 — 01.07.2016. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

10. Урусова С.С. Конкурентне середовище національного ринку банківських послуг: сутність та підходи до сегментації / С.С. Урусова // БІЗНЕСІНФОРМ. — 2014. — №1. — С. 296-301.

11. Самборська-Музичко Ю.О. Конкурентоспроможність як об'єкт аналізу при формуванні стратегії банку / Ю.О. Самборська-Музичко // Економічний аналіз. — 2014. — Том 17. - №1. — С. 181-188.